

Leven in de begraafpla

Hoe kunnen begraafplaatsen zichzelf beter verkopen? Mariska Overman en Rob Bruntink hebben daar wel ideeën over. Hun missie is de dood bespreekbaar te maken. Vanuit hun Bureau MORBidee ontwikkelen zij creatieve initiatieven, die gretig worden gebruikt door zorginstellingen, uitvaartondernemers en particulieren. Ook voor begraafplaatsbeheerders liggen hier mooie kansen.

Mariska Overman is van oorsprong docente levensbeschouwing en filosofie. Haar partner Rob Bruntink is journalist en auteur met specialisatie palliatieve zorg en uitvaartzorg. Bruntink vond het onderwerp 'dood' altijd al fascinerend en werkte vrij jong, naast zijn journalistieke carrière, als vrijwilliger in terminale zorg. Hij heeft ervaren hoe belangrijk een goed afscheid kan zijn. Overman was 21 toen haar broer van 17 verongelukte. Zijn dood, en later het overlijden van haar moeder, werd haar drijvende kracht om de dood gewoon als gespreksonderwerp te brengen. In de zorg, en zeker ook daarbuiten.

32

■ Doodvriendelijk

'Ons streven is een doodvriendelijke samenleving, waarin mensen openlijk en zonder angst over de dood kunnen nadenken en praten,' staat op hun website www.bureaumorbidee.nl. 'In onze visie kan dit de kwaliteit van ieders leven verbeteren.' Die visie geven ze vorm door wenskaarten voor speciale doelgroepen te ontwikkelen, bijvoorbeeld voor mensen met kanker. Als 'gesprekshulpen' hebben ze spellen ontworpen: de kaartspellen *Heeft de dood een kleur?*, *Kaartjes van betekenis* en *Oog in oog*. Het dobbelsteenspel *Praatstenen* is inmiddels uitverkocht. Vorig jaar startten ze de campagne 'Zullen we over de dood praten?' Ze verkochten, als onderdeel van die campagne, al zo'n 100.000 bierviltjes met deze slogan. Daarnaast delen Bruntink en Overman vanuit Bureau MORBidee hun kennis door organisaties te adviseren, of dat nu over een congres, brochure of een app gaat.

■ Before I Die Wall

In Nederland introduceerden ze de

Mariska Overman en Rob Bruntink voor de 'Before I Die Wall'. Foto: Nadia Overman

atsbrouwerij

mobiele 'Before I Die Wall', naar het voorbeeld van de permanente Before I Die Walls, die al in meer dan zeventig landen staan. Bruntink: "Je kunt zo'n muur permanent plaatsen of tijdelijk, bijvoorbeeld op een open dag, of op een school. Onze

mobiele Before I Die Wall heeft onder meer op de open dag van het uitvaartcentrum Vredenhof in Enschede gestaan, in het ziekenhuis in Almelo en op de uitvaartbeurs in de Amsterdamse Westerkerk. Met een krijtje kan ieder die dat wil deze zin

aanvullen: Before I die I want to... Sommige mensen vinden het confronterend of eng om zo iets op te schrijven, maar de meesten reageren eerst nieuwsgierig en vervolgens enthousiast. Er ontstaan veel spontane gesprekken met familie, collega's en vaak ook met onbekenden. We zien dat de Wall vooral voor verbinding zorgt. Ook kinderen vinden het leuk en schrijven er direct een wens op. Dan slepen ze hun ouders naar de muur, die dat natuurlijk moeten lezen. Het kan heel ontwapenend of verrassend zijn. Zo vroeg een stel elkaar bij de Wall in de Westerkerk ten huwelijk! Ook voor een begraafplaats is een – permanente – wensmuur een mooi en laagdrempelig middel om mensen te trekken, te triggeren en met elkaar in gesprek te laten komen."

Death Café

In Groot-Brittannië zette Jon Underwood zich jarenlang in voor Death Cafés: kleine bijeenkomsten waar mensen op ongedwongen wijze met elkaar kunnen praten over hun ervaringen met de dood. Omdat dit in een behoefte bleek te voorzien, hebben Bruntink en Overman ook enkele Death Cafés in Nederland gehouden. Overman: "Het is geen therapie en het gaat ook niet om verwerking. Iedereen komt om de beurt aan het woord en kan dan tien minuten iets vertellen over zijn of haar ervaringen met de dood. Dat kan gaan over begraven of cremieren, bijna-dood-ervaringen of angst voor je eigen dood; het wordt heel breed ingevuld. Bijna iedereen heeft ervaring met de dood, maar bijna niemand deelt die. Ik geloof er niets van dat mensen er niet over willen praten, want ze komen er direct mee als ze de kans krijgen. Wel lijken ze dat eerder met vreemden te doen dan met hun naaste familie. Het verbaast me dat partners en naaste familieleden vaak zo weinig van elkaar weten. Van een moeder die na tien jaar dementie overleed, wisten de kinderen niet eens of ze begraven of gecremeerd wilde worden. Terwijl de dood toch geen verrassing meer was. Dat geldt ook vaak voor partners, die wel het bed

“Een begraafplaats is een bij uitstek passende omgeving voor een Death Café of een Festival des Doods”

en de wc delen, maar verder zo bitter weinig van elkaar weten als het om de dood gaat.”

Je kunt mensen uitnodigen voor een Death Café in een zaaltje of in je huiskamer, maar een begraafplaats is hiervoor een bij uitstek passende omgeving: in een aula bijvoorbeeld. Hiermee trek je mensen naar je begraafplaats die anders waarschijnlijk niet zouden komen.

■ Festival des Doods

Een andere manier om leven in de begraafplaatsbrouwerij te krijgen is met een festival over de dood. “Met een soort Festival des Doods kun je allerlei mensen verenigen,” vervolgt Bruntink. “In Groot-Brittannië en de Verenigde Staten zijn deze al regelmatig gehouden. In variatie zijn ze vergelijkbaar met Lowlands. Met theater, workshops, muziek, kunstzinnige

activiteiten en winkeltjes kun je een aantrekkelijk, gevarieerd programma aanbieden. Dit zouden we graag met partners willen organiseren.”

“Maar het kan ook kleiner. Doe iets met Wereldlichtjesdag, of de langste dag van het jaar. Organiseer geregeld een workshop, een congres, een picknick, in veel culturen heel gewoon, of een thema-bijeenkomst, bijvoorbeeld rondom een grafmonument van een bekende plaatsgenoot. Of nodig flora- of faunaclubs of een historische vereniging uit. Er zijn raakvlakken. Zelfs yoga-oefeningen passen bij de rustige omgeving. Zo krijg je mensen ‘over de vloer’ die anders nooit op je begraafplaats zouden komen.”

■ Kinderen

Overman: “Het is misschien even wennen, maar organiseer voor kinderen eens

een speurtocht op de begraafplaats, eventueel zelfs rondom Halloween. Laat hen bijvoorbeeld hun eigen voor- of achternaam zoeken. Wij vonden het een gemiste kans dat begraafplaatsen niet inspeelden op de Pokémon-jacht. Of laat iemand bijvoorbeeld een les geven over hoe insecten doodgaan. Als de begraafplaats niet te ver van het centrum of een woonwijk ligt, kun je denken aan een speeltuin op de begraafplaats. Of stel jezelf open als locatie waar je boomhutten kunt bouwen.”

Er zijn dus veel manieren om nieuw leven op de begraafplaats te brengen, die ook nog betaalbaar zijn. Maar denk ook aan publiciteit: mailings, (gratis) persberichten, flyers voor de buurtbewoners en natuurlijk een vermelding op de website. Een laatste tip van Bureau MORBidee: laat een app maken waardoor mensen op afstand kunnen bekijken hoe een graf erbij ligt. “Begraafplaatsbezoek kan ook virtueel plaatsvinden,” besluit Overman. ■

Geïnteresseerd in de Before I Die Wall of in andere ideeën of producten van Bureau MORBidee, of wilt u Rob Bruntink en Mariska Overman uitnodigen op uw begraafplaats: tel. 06 - 555 27 290, www.bureauorbidee.nl.

Jongeren trekken met ‘lures’

In augustus 2016 wijdde Mariska Overman haar column op uitvaart.nl aan de Pokémon-jagers die die zomer overal, dus ook op begraafplaatsen, opdoken. Sommige begraafplaatsen plaatsten een bordje met ‘Verboden voor Pokémonjagers’ bij de ingang. Want, zo luidde hun argumentatie, het is niet piëteitsvol of respectvol als jongeren over de begraafplaats lopen op zoek naar Pokémons.

Een gemiste kans meent Overman. Ze schrijft: ‘Wat bedoel je met ‘piëteitsvol’? Mijn broertje ligt al 25 jaar op een begraafplaats. Hij was gek op drukte, reden voor mijn ouders om een levendige plek voor hem aan de straatkant van de begraafplaats uit te zoeken destijds. Ik weet zeker dat hij de Pokémontrainers verwelkomd zou hebben. Wat leven in de, overwegend stille, brouwerij! Hij zou, als hij het woord gekend zou hebben, het absoluut piëteitsvol voor hem hebben gevonden. Alles is een kwestie van perspectief.’

Op de gemiddelde begraafplaats zijn vandaag de dag meer Pokémons dan bezoekers te vinden, schrijft ze verder. ‘Jon-

geren zie je al helemaal zelden op een begraafplaats. En nu komen ze, maar dan zijn ze niet welkom vanwege disrespect? Zou je het ook dapper kunnen vinden? Eindelijk iets dat ze wel door die poort durft te laten gaan?

Als ik naar mezelf kijk, durfde ik als puber geen begraafplaats te betreden. Geesten en spoken en zombies, dat waren de gedachten die opkwamen. En dat is eng, doodeng. Ik zou denken: maak gebruik van deze rage. Creëer een lure (een lokkertje voor Pokémons), trek jongeren, laat de beheerder of andere aanwezigen/vrijwilligers ze stimuleren de hele begraafplaats rond te gaan, vertel dat je bijzondere Pokémons hebt, maar ook bijzondere doden. Wees creatief, wees positief, wees uitnodigend.

Er ligt hier voor begraafplaatsen zelfs een hele mooie maatschappelijke taak: dood en leven bij elkaar brengen, als twee bij elkaar horende facetten. En dood is misschien vrij stil, leven is dat niet.

Kortom, ik zou zeggen: *Begraafplaats Go!*